

Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն

Լ Ր Ա Փ Ե Ր

ԱՌ ԱՅԺՄ ԿԸ ՀՐԺՏՈՐԱԿԱՆ ՓԵՐԼՆ ՀԻՆԳՇԱՐԹԻ

ՏՆՕՐԷՆ Ս. ԳԱՆԻԹԵԱՆ

ԽՄԲԱԳԻՐ Գ. ԱՆԳԻՎԵԱՍՅԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՈՒԹԻՒՆ

Գաւառներ եւ Պոլիս տարեկան	50
» » վեցամսեայ	30
» » եռամսեայ	15
Օտար երկիրներ	12

دژ عليه بفتح قو قاضى مكر خان ميماد داوود

Հրատարակողի վերաբերեալ նամակ, դրամ, եւ այլն պէտք
գտնող ՍՄԲԱՏ ԴԱԺԵԱՆ, Տնօրէն Բիւրակին
Հրատարակիչ խան, Պահիկ գաւառ, Կ. Պոլիս
Direction du Journal « PURAKN »
N.16 Kazaskér-han, Bahdjé Kapou, Stamboul.

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յայտարարութիւն Բիւրակին

Ցեփնական

Էնկիւրիի երկրագործական և առեւտրական վիճակը
վերջացող տարւոյն մէջ ՅՈՎԱԷՓ ԹՈՐԻԿԵԱՆ

Դպրոցական մասեմագրութիւն

Դարբնոցին մէջ (Մանկական երգ) Կ. ՏԷՍԻՐԵԱՆ

Լեզուաբանական-բանասիրական

Հայերէն առ երկրաբանին օ և ո՞ի սղոյիլը Դ. ԽԱՅԿՈՆՑ

Ժողովրդական բանասիրութիւն

Հարսնեբոց Ծ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

Հանելուկներ (Երգումներ) ԱՐՍԷՆ

Ժողովրդական բանասիր. գրականութեան տեսակները

Ազգագրական

Ս. Սարգսի պահրը Գլխի մէջ ԽՈՒՓՍԵՅԻ

Շաբարական բռնիկ

Ն. Օծուծիւն՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետին տնուանուկողութեան տօնը. — Պարսկահայկա Բեդրոյութի Զմեռային պարատին մէջ. — Դպրոցականներուն վերադարձին համար Ն. Օծուծեան շանքերը. — Անգլ. Աստուածաշուէի ընկերութիւնը և հայերէն եօթանասնից Թարգմանութիւնը. — Արիայի եպիսկոպոսը. — Զուլայի դատը և Ֆրանսա. — Թագուհիին գահածառը. — Յունաստանի փոխառութիւնը — Մակեդոնիոյ շփոթութիւնները. — Պուլկար մամուլը:

ԿԱՐԵՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մինչեւ Բէ-րաշի 7րդ թիւը մեր գտած ընդունելութիւնը շատ քաջաբերական է: Ամէն տեղէ եւ ամենահեռաւոր գաւառներէ մենք ստացանք բազմաթիւ նամակներ, որոնք Բէ-րաշի ուղղութիւնը շատ

նպատակաւարմար կը գտնեն թէ տոհմային գրականութեան եւ թէ մեր երիտասարդութեան զարգացման համար: Բոլոր նամակագիրները ամենաշնորհ փափաք կը յայտնեն որ թերթին տալով ուժը յատկացնենք միայն ու միայն ազգային—գրական եւ դաստիարակական նիւթերու: Մենք իրաւունք կուտանք այս պահանջուններուն: Մանաւանդ թերթին ծաւալը թոյլ չի տար շատ տեղ տալու օտար նիւթերու: Ասով մէկտեղ Բէ-րաշի մերթնդ մերթ պիտի հիւրընկալէ օտար նշանաւոր մատենագիրներու վրայ համառօտ ուսումնասիրութիւններ, որոնցմով մեր ընթերցողները կրնան ծանօթանալ այն ազգի գրականութեան հետ:

Առաջիկայ 11րդ թիւէն սկսեալ Բէ-րաշի պիտի հրատարակուի 20 էջով: Այս չորս էջը մենք կ'աւելցնենք առանց որեւէ նոր բան մը պահանջելու մեր բազմաթիւ բաժանորդներէն: Աւելցուած չորս էջը պիտի յատկացուի Բէ-րաշի առաջին վէպին հրատարակութեան: Նոր վէպը Դոն Կիտան շաբթ մը վէպերու մէջ առաջինն է ստիտղասով

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ

Նիւթը առնուած է Պոլսոյ Ժամանակակից կեանքէն. իր նպատակը բոլորովին գաղտնի պարային է: Վէպին եղելութիւնը չենք ուզեր հոս պատմել, որպէս զի ընթերցողներուն

հետաքրքրութիւնը միշտ վառ պահուի եւ չմարի այն խանդավառութիւնը, որ վէպին իւրաքանչիւր գլխին մէջ երեւան դառնէ անսպասելի եւ նորանոր զարգացումներու յայտնութեան շնորհիւ պիտի ծնի ընթերցողներու մտքին մէջ։ Սաչափ ըսենք որ վէպը կը բաժնուի երկու մասի։ Առաջին մասին մէջ խնդրոյ նիւթ եղած են 1. Սէրահաթինը իր բնախօսական-հոգեբանական բոլոր երեւոյթներովը. 2. Գաղափարային շփոթումը՝ որ առաջ եկած է արտակերպին ու չափազանց ուժեղ դաստիարակութենէ մը. 3. Պոլսոյ ներկայ երիտասարդութեան մէկ գլխաւոր խնդիրը, որ Փրանսական ժամանակակից կրթութեան ու դաստիարակութեան շնորհիւ մեր խորթացած սերունդը կը ներկայացնէ։ Երկրորդ մասին մէջ — պարագաներու բնական եւ հոգեբանական յաջորդութեամբ մը — խնդրոյ նիւթ եղած են 1. Պոլսեցի աղջիկներուն դաստիարակութեան հարցը. 2. Պոլսեցի աղջիկներուն ամուսնութեան հարցը, եւ այդ հարցին մէջ ընտանիքին խաղցած փաստակար դերը։

Վէպը հոգեբանական է եւ պատրաստուած է բոլորովին գիտական հիմքերով։ Այս պատճառաւ պարզ ժողովրդին շատ մատչելի չէ այն։ Այս բանը հիմակուրդէ կը յայտարարենք, խոստանալով որ անոր յաջորդող երկրորդ վէպը աւելի պարզ աւելի մատչելի ըլլայ ժողովրդին։ Բէն-Բալի բոլոր վէպերը պիտի առնուին մեր կեանքէն, թէ՛ պոլսական թէ՛ դաւառառական, եւ յաջորդաբար երբէք թարգմանածոյ վէպեր չենք հիւրընկալեր։

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ հեղինակն է ՆՈՒՐԶԱՆ։ Վէպը կ'աւարտի 12—15 թիւի մէջ։

* * *

ԿԱՐԵԻՈՐԱԶԴ. — Բէն-Բալի բաժանորդագրութիւնը, ինչպէս յայտնի է, թիւի վրայ է, այսինքն ուղղը որեւէ թիւէ կրնայ սկսիլ իր բաժանորդագրութիւնը։ Հիմնական պայմանները անփոփոխելի են։ Պոլսոյ մէջ բաժանորդ դրուիլ փափաքողները, հերիք է որ իրենց հասցէն մեզի

տան, քան լաւով պիտի ստանան իրենց թերթը, ծախքը մեր վրայ ըլլալով։

— Ի մօտոյ պիտի հրատարակենք մեծ պատմագէտ-բանասէր Մատթիա Գալափաչեանի կենսագրականը, իր դործերուն վրայ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը, իր պատկերով եւ իր ձեռագրի լիզոկրաֆովը։ Ասոնք քանի մը թիւերու մէջ հազիւ ամբողջանան։

ԷՆԿԻԻՐԻ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿՍՆ

ԵՒ

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

ՎԵՐՋԱՑՈՂ ՏՍՐՈՒՍՆ ՍԷՋ

Այս տարի (1897-1898) ամբողջ կուսակալութեան հունձքը անցեալ տարիներէն աւելի լաւ էր. բայց ընդհանուր առեւտուրը անցեալ տարուան չափ չըլլալէ զատ՝ այս աշնան առեւտուրը սովորաբար եղածէն և մանաւանդ ակնկալուածէն ալ շատ պակաս եղաւ, որուն պատճառները զանազան են։ Անցեալ տարի արմտիքը բարձր գնով ծախուած ըլլալուն համար, 15-20 տարիներէ ի վեր անցեալ աշնան չափ փայլուն առեւտուր մը տեղի ունեցած չէր. ուստի դեղացիները անցեալ տարի տնտեսապէս աւելի բարւոք վիճակ մը ունենալով, իրենց պէտքերը լեցուցած էին։ Երկրորդ, հունձքը բուն էնկիւրիի դաւառին մէջ անցեալ տարուէնէն աւելի առատ ըլլալով, դեղերու տափանորդը ուշ և բարձր գներով ծախուեցաւ, հետեւաբար կալերը ուշ վերցուեցան. միւս կողմէ ցորենի գինը բարձրանալով դեղացին իր կալէն ելած ցորենը մէկ կողմէն ծախելու պարտապէս և քիչ վերջն ալ ձմեռը հասաւ սովորականէն 1 1/2 — 2 ամիս առաջ, որով շատ մը կալեր կիսկատար մնացին ու ծածկուեցան՝ դար-

նան պայծառ օգին սպասելու համար: Յորենի գնոյն բարձրութեան պատճառաւ դեղերու տասանորդները բարձր գներով ծախուեցան ընդհանրապէս, իսկ երբեմն գեղախրմբեր ալ անցեալ տարուան կրկնապատիկ և եռապատիկ գներովը ծախուեցան: Ահաւասիկ մեղի եղած հրաւերին (*) և իմ խոստմանս համեմատ (**) այս անգամ ստորեւ կը դրնեմ տասանորդներու բաղդատական մէկ ցուցակը:

	1896	1897
Էնկիւրի	4,672,000 դամ.	8,033,000 դամ.
Եղկատ	2,062,000 »	2,263,000 »
Զօրում	2,274,000 »	2,334,000 »
Դըրէհի	2,010,000 »	2,339,000 »
Կեսարիա	1,192,000 »	1,166,000 »
	12,210,000 դամ.	16,230,000 դամ.

1893ի համագումարն էր 15,046,000, 94ինը 12,240,000 և 95ինը 15 811, 000, որոնց մէջ ամենէն մեծ տեղը կը դրաւ 1897ի համագումարը և մասնաւորապէս բուն Էնկիւրիի թըռանշանը: Առեւտուրի տկարութեան

(*) Այն հրաւերը զոր այս ամառ ըրինք բոլոր գաւառներուն, Մաթի մէջ ձեր գրած «տասանորդի տուրքերուն» տաթիւ:

(**) Յօդուածագիրը կ'ակնարկէ իմ այն յօդուածները զոր այս տարի ամառ դրեցի Մաթի մէջ «Տասանորդի տուրքը և Անատոլիոյ բարենորոգմանց ծրագիրը» վերնագրով, որոնց մէջ կը հրաւիրէի մեր գաւառացի գրողները որ բան գործ ընեն տասանորդի տուրքին բաղդատական ուսումնասիրութիւնը, որպէս զի մօտաւոր գաղափար մը կազմենք այս տարուան (1897) հունձքերուն և երկրին տնտեսական վիճակին վրայ առհասարակ: Տե՛ս Մաթի 1897 թիւ 189, 192, 195, 199 և 217: Եւ հրաւիրենք մեր բոլոր թղթակիցները և բարեկամները, որ հաճին այս օրինակին վրայ իրենց բնական վիճակին կամ գաւառին տասանորդին և հունձքերուն վրայ գաղափար տալ: Ծ. ԽՄԲ.

երկրորդ պատճառն էր ցորենի փոխադրութեան դժուարութիւնը, թէեւ ամառէն ի վեր ցորենի վրայ մեծ գործ եղաւ և փոխադրութեան մէջ ալ մեծ շահ կար, բայց մինչեւ մօտ ատեններս ամենադժուար բանն էր չոգեկաւքի ընկերութենէն մէկ կամ երկու վալիօն վարձել: Այս պատճառաւ բոլոր կայարաններու մթերանոցները ծայրէ ծայր լեցուեցան, և 5-6 տարիէ ի վեր պարապ մնացող ամբարներուն վարձքը եռապատիկ քառապատիկ բարձրացաւ: այնպէս որ ամբարանոցներու անբաւականութեան պատճառաւ 3-4 ամսէ ի վեր կայարաններու բացօդեայ տեղերը ահագին քանակութեամբ ցորեն ու դարի դիզուած հն անձրեւին ու ձիւնին տակ: Յորենի և դարիի շեղերէն շատերը ամբողջովին թացութեան մէջ մնալով, բոլորտիքէն և վրայէն կանանչացան և փտեցան: 4-5 կայարաններու մէջ այս կերպով փճացող արմախներու միջին հաշիւը 150-200, 000 գրիւ եղած է կ'ըսուի: Թէ՛ կառավարութեան և թէ՛ երկաթուղեաց ընկերութեան մատուցուած թախանձագին բողբոջներուն հետեւանօք՝ դեռ մատերս կազմուեցաւ յանձնախումբ մը վաճառականներէ և կառավարութեան պաշտօնեաներէ բաղկացեալ, որոնք հիմա դիւրացուցին փոխադրութեան անլուծելի խնդրը (*): Առեւտուրի տկարութեան չոր-

(*) Հիմա կայարանին մէջ պատրաստ գտնուող արմախքը 2000 վալիօն կը հաշուուի, մինչեւ ասոնց փոխադրուիլը գումարը կը հասնի 4000 վալիօնի: Եթէ օրական 20 վալիօն ղրկուի՝ ինչ որ անկարելի է, 6 ամիսէն հաշիւ կ'ընայ փոխադրուիլ դիզուած բոլոր արմախքը: Եւ յուսանք որ նոր վալիօններ չ'ինուելու համար Բ. Դրան տուած հրամանը առելի եւս պիտի դիւրացնէ այս տնտեսական կարեւոր հարցը:

ըսող պատճառն էր ամէն տեսակ ապրանքներու մեծ քանակութեամբ մթերուիլը՝ քաջալերուած անցեալ (1896) տարուան աննման առեւտուրէն, այնպէս որ ընդհանուր յուսախաբութիւն մը տիրեց ամբողջ էնկիւրիի հրապարակին վրայ՝ հակառակ տարբեր դասակարգերու զօրաւոր տարամբանական յոյսերուն։ Վերջացող տարւոյն ամենէն աւելի միութարական կողմն էր Չանկըրիի (Քեանդըրը, Գաթթէմունիի կուսակալութեան մէջ) տօնավաճառը որ ամէն տարի տեղի կ'ունենայ Սեպտեմբեր ամսուան մէջ, և որուն նմանը 15-20 տարիէ ի վեր տեսնուած չէր երբեք։ Յորենին Պոլսոյ քիլէն շարունակ և մինչեւ հիմայ 16-18 և գարիինը 9էն 12 դահեկանի մէջ մնաց։ Վերջացող տարին թիֆթիկի (սլոն) վրայ մեծ գործ չեղաւ և դինը՝ օխան 18¹/₂ էն աւելի վեր չբարձրացաւ։ Իսկ հիմա 17-17¹/₂ դահեկան է և հրապարակը խիստ թոյլ է։

Ենկիւրի, 24 Յունիւ. 1893

ՅՈՎԱԷՓ Յ ՅՈՐԻԿԵԱՆ
(Վաճառական)

ԴԱՐԲԱՅԻՆ ՄԷՋ

(Մանկական երգ)

Վարպետ ու աշկերտ կայնա՞մ դէմ դէմ
Կըրակն են դըրեր ձողերն երկարի.
Աշկերտ մ'ալ «փո'նք, փո'նք» կը փըջէ
փըքոց.

Եւ վառարանէն կ'էլենեն ծուխ ու բոյ։

Ծանր մուրճերով կարմիր երկաթէն
Պեսպէս գործիքներ շուտով կը կոպեն,
Հոն, սային վերայ, «բազը բիբը բա'գ»,
Կացին, բան, բիլջ, նաեւ գամ, ուրազ։

Հոս, տե'ս, աշկերտ մը բռնած և ձեռքին
Յեսանին վերայ դեռ կ'ալ(*) մի կային.
Շուտ կը դարձնէ անխել, խելո՞ւ խա'նաւ,
Սրելու համար գործիքն ամբակուռ։

(*) Ոչ թէ կուլ՝ այլ գուլ, որ կը նշանակէ բնացած.
վերջինն է գաւառական ճիշդ արտասանութիւնը.
Դիւ. Խմբ.

Հոն ալ ուրիշ մը՝ հաստ երկաթին քով,
Քրտինք կը քափէ Ֆլշայով հեքով,
Կը զարնէ մարմնը անվերջ «տանկա տանկ»
Աստուած վարձատրէ իր ճիգերն ու ջանք։

1893 Յունիւ. 29

ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԷՄԵՐԵԱՆ

Ազգ. Վրժն. Նիկոմիդիա

Ծան. Խմբ. — Պ. Կ. Տէմիրեան այս մանկական ոտանաւորը (որ ասկէ առաջ Դաւթեանի «Փունջ»-ին մէջ հրատարակուած է 1895ին) մեղի դրկելով, կը բողբէ թէ իր այս հեղինակութիւնը հակամանկավարժական մեթոտով կ'ուսուցուի մեր մանկապարտէզներուն մէջ. ինքը անձամբ հետաքրքրուած և ստուգած է որ մանկապարտիզական հիւնըրը սխալ արտասանութեամբ, սխալ շարժումներով կ'առաջնորդեն մանուկները։ Ոտանաւորը այնքան նպատակադարձ է որ մենք զայն յանձնարարելի կը գտնենք մեր բոլոր մանկապարտէզներուն, մանաւանդ որ թարգմանածոյ չէ այն։ Հեղինակը մանկապարտիզական հիւնըրուն դիւրութիւն տալու համար կը խոստանայ այս մանկական երգին ձայնագրեալ եղանակը զրկել ամէն անոնց որ իր հասցէին դիմեն (Իզմիտ, Կ. Տէմիրեան, ուսուցիչ ազգ. վարժարանի)։ Իսկ անոր դատաւանդ ման և մանկավարժական եղանակը կը խոստանայ ինքեանի միջոցաւ բացատրել։

ԼԵՋՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ-ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Հայերէն Ա.Լ. երկրաբանին Օ. Ե. Ռի աղուիլը

(ԶԱՅՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՓՈՐՁ)

Ուսումնասիրութեան ձեռնարկելէ առաջ, Բանասիրութեան (philologie) ու Լեզուագիտութեան (=Լեզուաբանութեան, Լեզուաբանութեան, Linguistique) սահմանը (1) մեր կողմէն ալ կրկնել, աւելցնել անհրաժեշտ կը համարինք, որովհետեւ ո՛չ մի

(1) Հմտ. Հ. Գ. Վ. Մէնէվիչեան, 1896—93. Հ. Ամսթրեայ, Արդի լեզուագիտութիւն ու Ա. Hovelacque, La Linguistique, Paris, éd. Reinvald.

այն մեր աղքատիկ մատենագրութեան, այլ և Այսր-Ատլանտեան (==Ներսիսական) ու Անդր-Ատլանտեան (==Ամերիկեան) մատենագրական ու գիտական գրութեանքներու մէջ բանասիրութիւն ու լեզուաբանութիւն իրարու հետ չփոխադրած և իրարու տեղ գործածուած են յաճախ: Բառ մը ստուգարանողը, արմատն իր ածանցէն ու բարդէն զանաղանողը, հնչողներու և լծորդութեանց մէջ խտրութիւն գնողը «բանասէր ու լեզուաբան» արտադրանքով կ'որակուին: Եւ կամ քանի մը լեզու խօսելու և գրելու քիչ շատ վարժ մէկը լեզուագէտ կը համարուի: Ս/տալ:

Բանասիրութիւնը պարսկական քերականութիւնն է, իսկ լեզուագիտութիւնը՝ քերականութիւնն է: Այս լատինական սահմանը պարզեմք: Բանասիրութիւնը դասական ո՛րեւէ գործուածք մը կը քննադատէ, կը լուսաբանէ անոր մատենագրական տղբիւրները և զտեղով բնագրին կրած յետագայն դարերու ընդմիջարկութիւնները՝ կը վերականգնէ զանկա: Իր բանասէր, արուեստին ու դասական մատենագրութեան ներհմապետ մեր նորագոյն բանասէրներու մէջ գերազանցապէս կը փայլին Հ. Յակոբսոս Վ. Տաշեան՝ Վիեննայի ուխտէն, Նորայր Բիզանդացի, Ուսուցչապետ Պր. Գր. Խալաթեանց՝ Մոսկուայի Լազարեան Ճեմարանէն ու Միքայէլ (Գալուստ Տ. Մկրտչեան) Լճիսիսի: Բանասիրական ուսումնասիրութիւն է նաեւ օտար լեզուներէն մայրենի լեզուին կրած քերականական ազդեցութիւնն ու անոր՝ իր զանազան գաղափարաբանութեան մէջ ստացած այլալուծութիւնները պարզելը: Այս մասին անմահացած է Գեր. Այսրենեան, «Արդի Հայերէնի Քնն. Քեր.» հեղինակը:

Իսկ լեզուագիտութիւնը կրնանք այսպէս բացատրել: Յօդուոր (articulé) լեզու մը կազմող տարրերուն և այդ տարրերը սահմանող զանազան ձեւերուն, այսինքն լեզուներու ծայնախօսութեան ու յօրինուածքին ուսումնասիրութիւնը: Լեզուագիտութիւնը բանասիրութեան միջոցաւ կ'ուսումնասիրէ նաեւ լեզուին

ծայնական օրէնքը⁽²⁾, ծայնաւոր ու բազմայն տառերուն՝ զանազան դարերու ընթացքին մէջ կրած փոխանակութիւնըն ու փոփոխութիւնը և երկարաբանութեան ուղղութիւնը ու ամփոփումը:

Լեզուի մը նախատարրերը, սկզբնական ձեւը, միավանկ բառեր են, ծայնաւորի ու բազմայնի բաղկացումը՝ որ կը կոչուի «բառ» բուսաբանութեան փոխառնուած բառ մըն է: Այսպէս արմատական բառեր են ըսլոր Անգլո-սլոնի կամ Միավանկեան (monosyllabique) լեզուներու բառերը: Գարեբ անցնելէ ետք այս արմատին վրայ կ'աւելնան ուրիշ սահմանիչ, եղանակաւորող (ծայնական) տարրեր, զորոնք դարձեալ բուսաբանութեան առնելով կը կոչենք բառ, ճիշդ: Ինչպէս ծառը իր արմատէն սնունդ առնելով բունին վրայ կանգուն, ուտալից, սաղարթազարդ կը բարձրանայ, կը տարածուի, նոյնպէս լեզուին կազմակերպքն ու բառամթերքը կը սնանին հիւթեղ բեղմնաւոր արմատներէ, կ'աճին ու կը զարգանան: (Հմտ. Հնդ. Նիւլ. էջ 23): Լեզուագէտը կը քննէ լեզուն կազմող, սահմանող, եղանակաւորող այս տարրերը, բառը, ճիշդ: Լեզուաբանական այս ուսումնասիրութիւնը կը կոչուի Յեմաբանութիւն (morphologie) որ բուսաբանութեան վրայ հիմնուած գիտութիւն մըն է, ինչպէս կը տեսնուի իր գործածած գիտական բառերէն: Շլայխեր այսպէս կը համեմատէ լեզուագէտ-ձեւախօսը բուսաբանին հետ: «Լեզուագէտը բնագէտ մըն է, կ'ուսումնասիրէ լեզուները այնպէս ինչպէս բուսաբանը՝ բոյս մը: Բուսաբանը... կը հետազօտէ (բուսականութեան) յօրինուածքին ու աճման օրէնքը, բայց չգրադիր բոյսերուն նուազ կամ առաւել արժէքով, անոնց առաւել կամ նուազ պիտանութեան, առաւել կամ նուազ ծանօթ գեղեցկութեան խնդրով: Անոր

(2) Հայերէն ծայնախօսութեան մասնական ուսումնասիրութեանց մէջ յիշատակելի են Վարդի բարբառը, Հ. Անտոնայ, 1896, էջ 43, 113, 209, 354, և Հիւպրիանի Մեմական փոխառեալ բառեր հին հայերէնի մէջ, Թրգմ. Հ. Յ. Վ. Տաշեան, Վիեննա 1894:

կութիւններն արմատ-բառերուն ձայնա-
ւոր ու բաղաձայն տառերու փոխուիլը,
կորսուիլն ու սղուիլը, յաւելումն ու տե-
ղափոխուիլն, արմատին տակնուվա-
յութիւնը, և նախդիր ու վերջադիր
մասնիկներու (ի սկզբան բառեր) ⁽⁷⁾ միջո-
ցաւ ստացած եղանակաւ որումը, Հայերէն
լեզուին պատմական վիճակը «յնդհա-
նուրն» հոլովական շրջանին կը պատկանի:
Օրինակ. գեռ ⁽⁸⁾ (=Vid, տեսնել, գիտ-
նալ. հնդկերէն զանդկերէն վեռ, յուն.
ιδεῖν (իդէն, լատ. vidēre) √ ⁽⁹⁾ գեռնալ,
գեռան, գգեռ, գգեռնիւն, գգեռնիւն,
գգեռնակն, գգեռնականիւն եւ այլն:

(7) Անձանցիչ մասերիկները... որ հիմայ մեզի ան-
նշանակ ձայներ են... անտարակոյս ի սկզբան արմատ
բառեր էին, զոնէ ըստ մեծի մասին՝ և շատ հին ար-
մատներ ի մի ձուլուած են հին ատենները՝ քաղաղորտը
զաղափար մը տալու համար, որ քաղաղութիւններ
եղան մշմէկ նոր տարրներ, նոր արմատ բառեր ե-
ղած են՝ դարձեալ նորանոր բարդութիւններ յառաջ բե-
րելու համար։ Նշուպէս իմացիք շատ մը ուրիշ փոփո-
խութեանց, յայլայլութեանց և եղանակաւորմանց վրայ։
(Քնն. Քեր. Նախաշաւիղ 33 էջ)։ Հմտ. նաեւ յետա-
գայ Տրդ ծանօթութիւնը։ Լատինական *pater*, *mater*,
frater բառերուն մէջ՝ առաջին փանկերը նշանակելի
արմատներ են, իսկ երկրորդը, *ter* երկրորդական դեր
մը կը կառարէ. հին ճլեցունք արմատ մըն է որ շինի
վերածուած՝ սերալու գողում է ճլեցունք արմատ—
բառին։ (Հմտ. *La linguistique*, 64)։ Այս *ter*
(=*tar*) փանկն ող նշանակութիւն ունի Արիական նա-
խալեղունին մէջ, հետեւապէս *pater* (=հայերէն հայր),
պահող, *mater* (=հայերէն մայր), քածող, *frater*
(=հայերէն եղբայր) խմամակալ, սնուցիչ կը նշանա-
կեն։ (Հմտ. Հեղ. Իլլ. էջ 91, 96, 98, 126, 164)։
Հայերէն գոյն գերադրականի մասնիկը, որ աննշան կը
կարծուի, Զանդիկ գաւառ (անուս) բառն է, (Հնգ.
Նիւլոյ էջ 131)։ Երուն առ երկրորդաւոր ոչի սղուած
է, Քիչ մը վերջը պէս ձայնախոսական երեւոյթման վրայ
արդէն պիտի խօսենք։

(Տ) Հայ ձայնական գործարանին մէջ, Մ նախա-
ձայնին Դի փոխուելու որինակ՝ բայ ի գգէշն, նաեւ
գինի բառը (յուն. οἶνον, = ինոն լատ. vinum (Հնդ.
նիւլիւ-108) ու Հ. Ամսթերայ, 1886, էջ 239, Հ. Գ.
Վ. Մէնէլիքեանի ընդդիմախօս յօդուածն որ կը ջրէ
Յովմանէն Արշէղի, ժածկանունով քողարկուած բարձր
անձնաւորութեան մը, այն կարծիքը թէ գինի տկարե-
րէն է, (Համառ. Հ. Ամսթերայ 1896, էջ 267. Բովմ.
1896, էջ 49-54) :

(9) Շատ անգամ դիւրութեան համար, արմատ բառը այս $\vee$ զրահաշուական նշանով կը նշանակուի: (Չ. Ամսթրեայ, Հ. Գ. Վ. Մ. 1897, էջ 69, ծանօթ 1)։

Եւ սակայն «Ամէն լեզուներու մէջ, քիչ թէ շատ, անջատողականութիւն, կցողականութիւն և Հոլովականութիւն կը նշմարուին. թէպէտ ամէն լեզուացեղ մէկին կամ միւսին աւելի ձգտում ունի և անոր համար այն մասն աւելի զարգացած կը տեսնուի: Չկայ անջատողական լեզու մը, որ կցողական ձեւեր ալ չունենայ, և ոչ կցողական լեզու՝ որ հոլովական ձեւեր չունենայ. և որ զարմանալին է, հոլովական ձեւերու վրայ ալ՝ ոչ թէ միայն բազմաթիւ զուտ կցողական ձեւեր կը տեսնուին, այլ նաեւ անջատողական դառնալու ճիգ մը... Հայերէն բայերու լծորդութեան մէջ զբարբարը շատ մը ձեւեր ունի, գորոնք մենք այսօր աշխարհաբարի մէջ կը չըջենք. այսինքն՝ երկու մինչեւ երեք բառով կը կազմենք, լեջ» կամ լինելէ ձեւը՝ պիտի լընա՝ ձեւով կը չըջենք, որ ստուգիւ անջատողական լեզուաց էական յատկութիւնն է. իսկ հայերէնի վրայ թէպէտ քիչ՝ սակայն ահա գոյութիւն ունի... կցողականութեան շջափելի օրինակ մը. — հին հայը կ'ըսէր. «Եթէ իրր ներկայ. իսկ արդի հայը՝ սահմանակոնի դաղափարը մեկնելու համար՝ կրկին գաւառականներու գրական լեզուի մէջ կրկին ձեւ ունի. կը⁽¹⁰⁾ «Եթէ (երկու բառով) և «Երբեք ե՛մ (= Ե երբեք)» և. Ամսօրեայ, Հ. Գ. Վ. Մէնշկինսն. 1897, էջ 21): Այսպէս մեր արդի լեզուն անջատողական ու կցողական հանգամանքը քիչ շատ պահելով՝ համակ հոլովական լեզու մըն է հին լեզուի նման:

(Շարունակելի)

Դ. ԽԱԶԿՈՆՑ

(10) Կու մասնիկը կայու (=կայ եւ) բառերուն
բաղադրութիւնն է և թէ ամփոփմամբ ըսուած է կու...
Ներքին⁶ է մեզի այսօր ըստ կամի սղել, կտրել և սոսկ
կ զրկ վերածել արդի կը մասնիկը որ արդէն քանի մը
հեղ սղուած կձկուած ու ամփոփման յետին սահմանը
հասած է, ինչպէս ոմանք թերեւս անմտադրութեամբ
կը զրնն... (Բնն. Քեր. էջ 76=77) :

Պրուսայի կէմէյիկ բաշին մէջ
դանուող Պէնլի գեղէն մեզի շրկուած
է հետեւեալ սիրուն հարսներգը, ո-
րուն մէջ հարազատութիւնը կարելի
եղածին չափ պահուած է:

ՀԱՐՍՆԵՐԳ

Աստիկ ինչ որ կ'երգեն հարսանեաց
կիրակի գիշեր, որ ատեն փեսայի հին
զգեստները հանելով՝ նորերը կը հագցը-
նեն փեսան պատին կրթնած քովը մանուկ
մը (կնքահօր կողմէ՝ որ կ'ըսուի «պաշ»)
մէկը փեսան կը հանուեցնէ ու կը հագ-
ուեցնէ, ուրիշ մըն ալ մանուկը: Եւ ու-
րիշներ երկու կողմ շարուած կ'երգեն:

Հանեցէր ճիւղն, հագուեցէր նորէն (նորը),
Ըս բոզով-րին (*), ըս մեր մանուկին:
Հանեցին ճիւղն, հագուեցին նորէն
Ասէր շնորով, տեսէր շնորով:

(Եւ հետզհետէ ամէն մէկ զգեստը հա-
նելուն և հագուեցնելուն կը կրկնեն այս
աղերքը, նոյն զգեստին անունը տալով):

Արտերը փուսեր է փուսը,
Վերուսաղում էլաւ լուսը:
Հոռքսիմա Մարեամ կուսը
Օրնէ ըս մեր բոզով-րը:
Քահանանին անցան տասը
Բաժնեցին խով-լղն (**) ու մասը:
Երկինքէն կախվեր է փուսը
Ի՞նչ ընէմ աշխարհիս միջը:
Ընդդադես վարեց ծովը
Տասկերկու աշակերտ բովը:
Օրնէ ըս մեր բոզով-րը
Օր(ն)էն բոզով-րն ու քազուհին:
Օրնէ բոզով-րն ու քազուհին
Օրնէ անմկնա ալ միասին:
Ծովին մէջի կարմիր «պաշ»
Աստուած փրկէ չարն ու խառան:

(*) — Երբ որ նոսր գրուած են, կ'արտասանուին Կօի
պէս և աւելի տարբեր, և յատուկ են կարգ մը գաղա-
բարդականքու, որոնց վրայ ուրիշ առթիւ պիտի խօ-
սինք: Հնչիւններու այս նրբաձիւները մասնաւոր
նշաններով կը բացատրուին: այդ նշանները շինել պի-
տի արուին Բիւրակին համար: Ե. Խմբ.

(**) Խաղորդ = հաղորդ = հաղորդուիւն:

Երգիկավաւ սավաղ «պաշ»
Օրնէ ըս մեր հարսն ու փեսան:
Օրնէ բոզով-ր օրնէ սաղութան
Օրնէ անմկնա ալ միասին:
Ան վ-վ եր օր (որ) ընկաւ հարը
Վրան լցին քարն ու վաւը:
Լուսաւորիչ Գիրգ-ր հարը
Օրնէ ըս մեր բոզով-րը:
Թոզով-ր քեզ ի՞նչ բերիմ նըման
Քաւ անուշ արեւուղ նման:
Ըռանանին օր (որ) կը ծաղկին
Անուշ հատը արեւուղ նման:
Էյեւով կայներ է ջորին
Մեր տէրն ազատ ըրաւ գերին (հագին):
Մանուշակին օր կը ծաղկին
Անուշ հատը արեւուղ զեմ
Տրդատ քարին զարկաւ դ(ր)ուրը
Մանեայ քարին կարեց ջուրը:
Փռանկիտան Պող-ս Պերե-ս
Օրնէ ըս մեր բոզով-րը:
Երկինքէն կախվեր է սարը
Ո՞ր « ըս-ր հարն ու մարը:
Թող զան տեսնան պոյն ու պոսը
Օրնէն ըս մեր բոզով-րը:

«Աստուած շնավ-ր ընա» կ'ըսեն ու կը
համբուրեն կարգով փեսային ճակատը:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ Ա. Ս. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

Պեկի-գիւղ (Կեմէյիկ)

22 Յունի, 1898

ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐ

1. — Մութ մութ ախտ, ճերմակ
ձիւն (ձիւր): — Բերան և ակուս:
2. — Կապուտիկ կոպուտիկ, անուն
տամ շհանես: — Կապ ու տիկ:
3. — Անուսը անծնին հեծցուցին, ան-
գաղարին երգօքն անցուցին: — Աղ և
ջուր: Գետ և կամուրջ:
4. Տախտակ մ'ունիմ, տարին տասներ-
կու ամիս ջուրի մէջն է՝ թէ՛ թրջի թէ՛
ջրջի: — Լեզու:
5. — Սարէն կոգայ սըլլըլալով, օսկի
պէտեր սըլլըլալով: — Ածելի:
6. — Թոնիր մ'ունիմ չորս հաց կ'առ-
նէ: — Ընկուզի խեճեպը և ընկզմէջը:

7. — Մտա մ' ունիմ կճան է, կճանի տակ՝ Բեյրութ է, Բեյրութի տակ՝ Խեղճ է, Խեղճի տակ՝ կանթեղ է, կանթեղի տակ՝ շառնայ է, շառնայի տակ՝ մարտեղ է, մարտեղին մէջ լիք ուրաղ է։ — Գլուխ, մազ, ճակատ, յօնք, աչք, քիթ, բերան և ակոսայ։

8. — Անաճիկ, լեզուն... ձիկ, միս ունի, ոսկոր չունի։ — Տղուկ։

9. — Անողոր դերձան, անծակ մարդըրիտ, Աստուած շարեց, մարդը քակեց։ — Խաղող և ակոսայ։

10. — Կծիկ մ' ունիմ, կծկեմ, կծկեմ չի հատնիր։ — Զուր ու ձամբայ։

11. — Կերթայ կուգայ մառնոյի մը տեղ կանգ կ'առնէ։ — Գաւազան։

12. — Աւ լեցի, ըստըկեցի, օսի սիւնը տնկեցի։ — Արեւ։

13. — Ինքը փատ է, դունչը մազ է, մարդու ետեւ շատ կը վազէ։ — Արտաքին դուռ (գափուլը)։

14. — Ըսդին կուկուզ, ընդին կուկուզ, դռն ետեւը կուկուզ։ — Աւել։

15. — Տէ՛կն (ուղոր) բաղնիք գնաց, պոչը դուրս մնաց։ — Շերեփն ու կաթսան։

Հաւսեց ԱՐՄԷՆ

Կարին, 20 Յունիս 1895

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ր Գ Ա Կ Ա Ն Բ Ա Ն Ս Ի Ո Ր ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ (*)

Դիցարանական վեպ, գրոյց, առասպել. — Պատմական եւ կրօնական աւանդութիւն, դիցարանական վեպ, եկեաք, առակ (մասալ), հանրուկ, առած, բովչութիւն, անէծք, երդում, օրհնենք. — Մեզիք՝ կրօնական, հաւատանայ, վիճակի, օրօրոցի, զուեցական եւայլն։

352. Ժողովրդական բանահիւստութեան ո՞ր տեսակներն են յայտնի քննելի դատաւին մէջ. կա՞ն արդեօք

դիցարանական վեպեր, զրոյցներ և առասպելներ։ Ո՞րպիսի պատմական աւանդութիւններ կան։ Ո՞րպիսի տեղային կրօնական աւանդութիւններ կան (սուրբերու հրաշագործ պատկերներու և աւետարաններու մասին)։

353. Ժողովրդի մէջ ո՞րպիսի դիցաբանական վեպեր կը շրջին։ (Օր. Սըրուանձտեանցի «Դրոց ու բրոց»ին մէջ պատմուած Դաւիթ — Մհերի վեպին նման)։

354. Հեքիաթներու ո՞ր տեսակները ծանօթ են տեղացի ժողովրդին։

355. Ա. Դիցաբանական կամ առասպելական հեքիաթներ, որ իրենց մասնաւոր բաժանումն ունին։

1) Բան դիցաբանական, որ գործող անձերը կա՛մ բնութեան երեւոյթներու ղորութիւնները կը պատկերացնեն և կամ առասպելական էակներ են. արեգակ, լուսին, քամի, ամպ, ամպրոպ, կայծակ, ծովային թագուհի, «ձէռում հեծնող պառաւ», «նանա զառի» և այլն։

2) Դիցաբանական, ուր գործող անձինք դիցաբաններ են. ասոնց երկարատեւ ու դժուարին արկածներն ու սխրագործութիւնները՝ ահաբեկի օձերու, վիշապներու և դեւերու դէմ. ահա՛ թէ ի՞նչ է այս տեսակ հեքիաթներու բովանդակութիւնը։

3) Անհեթեթ հակաբանական հեքիաթներ, ուր գործող անձինք վիթխարի տարօրինակ մարդիկ են, «Առնաուտ» (*). Օր. շառնայէ՛ր՝ որուն համար օրը եօթը ջրաղաց ալիւր կ'աղան, նա միշտ կ'ուտէ և նորէն կը պօւտայ, «Վա՛յ, անթի մեռայ»։ շառնայի մէջ «Ջրի խմող» մը կ'ըսեն, որ ամբողջ գետը կուլ տալէ

(*) Ինչպէս որ խոստացանք նախորդ Բիւրակին մէջ, այս ճրգ. Թիւէնսկեալ կ'արտասպենք Բրոք. Գր. Խալաթիանցի Ազգագրական ծրագրին կարեւորագոյն մասերը։

(*) Առնաուտ ! (Թերեւս այդ անունն ալ կը գործածուի), բայց կարեւորը կայ. ազնաուտ, ազնաուտ, որ ճիշդ այդ տեսակ հակաբանական տրուած տխրասաւոր անունն է, ժողովրդի բերնին մէջ Արեւիկով մը կը ներկայացնենք զայն։ Ծ. Խմբ.

յետոյ, դարձեալ ծարաւ եմ, կ'ըսէ: — Աշխարհը շուրջ (դունիէն չալկող), որ աշխարհքը բեռ մը բրած, կունակը դէմն է տուեր ու կը չալկէ: Սրաւ-ը (ականջ ընող), որ աշխարհի մէջ ինչ որ կը խօսուի կը լսէ: — Արաբս, որ իր ոտքերուն կապեր է մէկ մէկ ջրաղացի քար, մէկ ոտքը կը դնէ Խիզան միւսը Տրապիզոն և այլն:

4) Հետեւեալ չորս բառերն են «Գիշերուան մերերի», սատանայի և այլն: (*)

5) Կերպարանադրութիւն, հերթաթներ, ուր գործող անձերը կախարդիչ զօրութեան ազդեցութեամբ, այս կամ այն կենդանիի կերպարանքը կ'ընդունին:

Լէրի քօլօզ, կէծակի թուր, եռստանի ձի, թեւաւոր հրեղէն ձի ու գոմէշ, հազարան ըլլաւ, տուտի ղուշի, (նաեւ տուտի ղուտի), զմութ ղուշ, անզաւատ ղուշ, անմահական խնձոր ու ձմերուկ («բաշուլայ» (**), անմահական ջուր ու կաթ, առիւծի կաթ (նաեւ հաւու կաթ, ճնձղուկի կաթ), եւ այլն, եւ այլն:

(Շարունակելի)

Ա. Զ. Գ. — Գրաչարութեան եւ կազմարարութեան աշխերտ ըլլալու միաժամանակ տուրջ պէտք կայ. դիմել Բէլաշի գրաչարագետին:

(*) Աւելցնելու մեր կողմէ նաեւ դեւերու սատանաներու հարսնիքներ, երբ դեւերը այժի կամ կնոջ կերպարանք մտած կը պարեն կը յատկեն, զոռնայ կը փչեն, կամուրջներու տակ և ամայի ջրերու բով տեսնուած լուսեղէն ու սեւ գիւական երեւոյթներ, որոնցմէ իւր թէ վախճած է այսինչ մարդը կամ կինը և այսահար եղած է: Մոռնալու չէ որ ամէն վերնոտի (épileptique), խղիւղիկի համար կը պատմեն տղա տեսակ պատմութիւններ: Ծ. Խմբ.

(*) Բաշուլայ կամ բաշուլակ Բաղէշցիները կ'ըսեն սերմնաւի համար պահուած խոշոր, դեղնալոյն վարունգին (խըշար), որ թթուաշ համ մը ունի և որուն ըփշկական յատկութիւններ կը վերադրեն (փոքի ցաւի եւ այլն դարման): Ծ. Խմբ.

Ս. ՍԱՐԳՍԻ ՊԱՇԹԸ ՔՂԻԻ ՄԷՋ

Թէ ինչո՞ւ պահ կը բռնեն. — Զորեօաքքի իրկրուան ճոմբացէ՞ք. — Փոխիկնի պատաստութիւնք. — Ս. Սարգսի ձիւ ոսկին նստել. — Պատարագ. — Սարգիս ու Սարսիւս անուններու ճոխութիւնք:

Փոքրիկ մանուկէն սկսեալ մինչեւ աւելոր ծերուկը ու պառաւը պահք կը պահեն, շատեր ալ ծոմ կը բռնեն, ումանք մինչեւ ցորեկ, ումանք մինչեւ իրիկուն և ումանք՝ ամբողջ շաբթուան մէջ մէկ օր միայն կ'ուտեն: Ամէն մէկը իր խնդիրքը ունի. իր հոգալը առնել կ'ուզէ Ս. Սարգիսէն: Մանկամարդ տղջիկը ծոմ կը բռնէ, իր ու իրեններուն բազդը բացուելու համար. կիները՝ իրենց պտղաւիտ գլխաւորին (ամուսնոյն) և զաւակին օր առաջ առնել վերագառնալը և ուրիշ գանալան յաջողութիւններ կը խնդրեն: Ամբողջ օրը կ'աշխատին տնական գործերով. իրիկու առտու եկեղեցի կ'երթան աղօթելու: Զորեքշաբթի իրիկուն սովորականէն ժամ մը առաջ կը զարնէ եկեղեցիին կոչնակը՝ ծոմ բռնողներուն համար: Անոնք որ կիրակի իրիկունէն սկսեալ բան մը կերած չեն, ջուր անգամ խմած չեն, այդ իրիկուն անոնց համար քաջաց է: Եկեղեցիէն վերջ դրացի կ'ենեն՝ մասնաւոր ամաններու մէջ տեսակ տեսակ պահոց կերակուրներ լեցուցած իրարու քաջաց կ'երթան, զիրար կը շնորհակտուեն: «Աստուած ընդունելի ընէ, ինչ խնդիրք ու հոգալ օր (որ) ունիս Ս. Սարգիս կատարէ, զարկաներուդ բանին գործին աջողութիւն տայ, օր մը առաջ դառնան գտն»:

Այժմէ ծոմ բռնողը հասած աղջիկ է, տաւոր ալ կ'ըսեն «Աստուած քեզի Երէւնէ Խաչի մի տայ»: Հինգշաբթի նորէն կըսկըսին ծոմ բռնել մինչեւ շաբթուառաւ. ամէնքն ալ կը խոտառվանին, Ս. հաղորդութիւն կ'առնեն: Ուրբաթ իրիկուն պահոց ելլի համար պատրաստութիւններ կը տեսնեն. տանտըկինը փոխնդ ին անկինը (հոգէ փոքրիկ տաշա) կը դնէ բարկ օճախին վրայ. ալիւր կը լեցնէ մէջը ու կը սկսի շերեւիտ խառնել մինչեւ որ լաւ

բոհրուի : յետոյ վար կ'առնէ , ճերմակ սաւանով վրան կը դնէ , կը տանի կը դնէ թոնիրի քարին վրայ : տղայոց կը պատուիրէ որ ձեռք չդպցնեն . և կ'ըսէ « ձը-ժե'ր , ըս իրիւն ու սր կանուխ պառկի ու առտուանց կանուխ ելնայ » պիտի տեսնայ որ Ս . Սարգիս ձիաւոր եկեր ա մեր տունը . ձին նալը զարկեր ա փոխնդին մէջ , ու որ թէզ ելլայ ու տեսնայ՝ հոգալը պիտի տեսնայ : Առաւօտ ինքը տան տի-կինը տանէն կանուխ կ'ելլէ , երեսը լը-ուալէ ու երեք անգամ խաչակնքելէ յե-տոյ , կամացուկ կը մօտենայ փոխնդի տանին , սաւանը կը վերցնէ , և երբ փոքրիկ նշան մը տեսնէ ալիւրին վրայ , ձայն կու տայ անեցոց որ ելլեն տեսնեն . փոքրիկ տղաքներ ուրախութեամբ կը վազեն տեսնելու Ս . Սարգիս ձիուն հետ-քը :

Այն միջոցին ժամկոչը , երկու հասա փայտեր առած իրար զարնելով դռնէ դուռ . « Պաշտօն Պատարագ կ'ա՛յ , ժա՛մ հրամեցէք ժա՛մ » կը պօռայ : Բիշ մը վերջ եկեղեցին կը լեցուի բազմութիւնը : Օրհ-նեցէքի տեսն երբ տիրացուները մէջ տեղը կու գան շարական երգելու , երէց-փոխանը ճերմակ կերոններ առած կը պատի ժողովրդեան մէջ , Սարգիսներու և Մարտիրոսներու (*) ձեռքը մամ կու տայ , շնորհաւորելով անոնց անուան առ-նախմբութիւնը :

Ս . Պատարագը չաւարտած ասնաղիւնը տուն կու գայ կերակուր պատրաստելու . փոխնդը կը դնէ օճախին վրայ , եփ ջուր կը լեցնէ վրան . կը խառնէ , մինչեւ որ ամբողջ ջուրը լու մը ցամքի . յետոյ վար կ'առնէ կը դնէ սեղանին վրայ . մէջտեղը պրսճ (բանալ) կ'ընէ . նախ իւղ ու յե-տոյ մեղր կամ ախլի կը լեցնէ . նախ էրիկ մարդիկ ու տղաք , վերջը կիներ ու աղ-ջիկներ կուտեն : Շարաթ իրիկուքնէ ըս-

կըսեալ մինչեւ կիրակի իրիւն իրարու տօնախմբութեան կ'երթան :

ԽՈՒՓԱԵՑԻ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ն . Օծու-թիւն աֆնայի Հայոց Հայրապետի անուանակոչութեան Գծնը . — Նախորդ Յուն-վար ամսոյ 14ին չորեքշաբթի երեկոցեան , Թիֆլիսի մէջ , Հայ Հոգեւորականութիւնը փառաւոր թափօրով Ն . Օծութիւնը ամպհովանի տակ եկեղեցի առաջնորդե-լով՝ կատարած է Հայրապետին անուանա-կոչութեան նախատօնակը : Հետեւեալ օր , հինգշաբթի , հակառակ սաստիկ բուք ու ցուրտին , ժողովրդի ահագին բազմութիւն խռնուած էր Վանքի մայր տաճարին բակը : Առաւօտեան ժամը 11 ին Ն . Օծութիւնը մեծ հանդէսով իջու եկեղեցին : Հանդի-սաւոր Պատարագ մատուցանողն էր Ս . Ե-րուսաղէմի Կ . Պոլտոյ Պատր . Փոխ . Գեր . Գէորգ Ծ . Վ . Երէցեան : Պ . Եկմալեանի ձայնագրութեամբ , Ներսէսեան դպրանոցի երգեցիկ խումբը դպրութիւն ըրաւ . մե-ղեղինները , Գէլէններն ու Պէճնները սքան-չելի էին : Պատարագիչը պերճ ու սրտա-ռուչ քարոզ մը խօսեցաւ , որ մեծ տպաւորութիւն թողեց ներկաներուն վրայ : Պատարագէն յետոյ Ն . Օծութիւնը ելաւ Վեհարան , չրջապատուած ժողովրդի մեծ բազմութեամբ : Հոն բազդ ունեցան Հայ-րապետին ներկայանալու Թիֆլիսի Հայ Հասարակութեան ներկայացուցիչներն ու նշանաւոր ազգայինները , Մարգ . Ընկ . Կովկասի Հայոց Բարեգ . Ընկ . և Հայհու-հայ Ընկ . վարչութիւնները , Ներսէս-եան դպրոցի հոգաբարձութիւնը , Բա-գուէն յատկապէս եկած պատգամաւոր-ութիւնը , արհեստաւորներու , համբար-ներու , գրականութեան , մամուլի ներ-կայացուցիչները և ուրիշներ : Ժամը 21/2ին Կովկասի կառավարչապետ իշխան Գ . Ս . Գալիցիին եկաւ շնորհաւորելու Ն . Ս . Օ-ծութիւնը : Յետոյ այցելեցին Թիֆլիսի նահանգապետը , ոստիկանապետը , կա-

(*) Յայտնի է որ Մարտիրոսը Ս . Սարգիս դեռատի գաւակն է , որ պատկերին մէջ , ձիուն վրայ հօրը մէջքը գրկած է , ժողովուրդը սխալմամբ « առաւմի աղջիկ » կ'ըսէ անոր (Ս Սարգիս հոռմի աղջիկը կը փոխանէ) :

առավարչապետի դիւանին տնօրէնները և այլն։ Նրեկոյեան՝ Վեհարանը, մայր տաճարը իր պարխաներով լրաաւորուած էին, և մեծ բաղնաթիւն կը զբօսնէր Վեհարանի առջեւ։

— Պարահանքէն Բէրբարէն յիշուցին պալատի մէջ։ — Յունվար 12 ին Բեդրպուրիի ձմեռնային պալատի դահլիճներուն մէջ շատ չքեղ պարահանդէս մը տեղի ունեցաւ. ներկայ էին 3700 հոգի։ Հանդէսը բացուած է Բաշկալով մը։ Առաջին շրջանը՝ թագաւոր կայսրը (Ջարը) անցեր է թագուհիին հետ։ Նրկորդը՝ թագաւոր կայսրը Սպանիացի թագաւորազնի հետ և թագուհին՝ Օսմ. դեսպանին հետ։ Նրորդ չըջանը՝ թագաւոր կայսրը անցեր է Անգլ. դեսպանի տիկնոջ հետ. իսկ թագուհի կայսրուհին՝ Ֆրանս. դեսպանին հետ։ Կայսրն ու կայսրուհին և կայսերական տոհմը պարած են բոլոր բարեկեցիկներն ու միւս թեթեւ պարերը։ Հանդէսը շատ միտահեղ ու զուարթ է անցեր։ Պարերն ընդհատուած միջոցներուն թագուհիին ներկայացեր են չինաց և ճաւոնցոց դեսպաններու կիները և քաղաքին առաջնակարգ տիկիները։ Մաղաբային վերջ գիշերուան ժամը մէկին հիւրերը կ'առաջնորդուին սեղանատուներ։ Բարձրագոյն սեղանին վրայ, թագուհիին աջ կողմը նստած են Օսմ. իսկ ձախ կողմը Ֆրանս. դեսպանները։ Ճաշի ժամանակ թագաւոր կայսրը կը պտտէր հիւրերու սեղաններուն շուրջը և զանաւոր կը մեծարէր։

— Գաղթականներուն վերադարձը. — Ն. Օծութիւն ամենայն Հայոց Հայրապետը Յունվարէն առաջ դիմումներ բրած էր, ուր որ պէտք է, Կովկասի կողմերը ցիր ու ցան անտէր ու թափառական գաղթականները իրենց հայրենիքը վերադարձնելու համար։ Այս կերպով Ն. Օծութիւն գլխաւոր նպատակն է հարկւրաւոր ընտանիքներու վերադարձնել իրենց ամուսինը, եղբայրը, զոտակը, դաշտի մշակը, և այլն։ Եւ լսենք որ այդ աշխատութիւնը հետզհետէ աջողութեամբ պատկուելու վրայ է։ Հրաման տրուած է

թեմական առաջնորդներու, քահանաներու և այլոց՝ պատրաստել այդ տեսակ գաղթականներու մանրամասն ցուցակը և մատուցանել Ն. Օծութիւն։

— Բէրբարէի խմբագրութիւնը հաստատադրելու կ'իմանայ որ Անգլ. Աստուածաշունչի ընկերութիւնը վերջերս նկատի առած է՝ Հայերէն Աստուածաշունչի Նօթանասնից թարգմանութիւնը իր ամբողջութեամբ և նոյնութեամբ (անկանոն համարուած գրքերն ալ մէկտեղ) տալագրելու խնդիրը։ Այս մասին Արկայլի եպիսկոպոսը — որ քանի օրէ ի վեր Պոլիս եկած է — մասնաւոր յանձնարարութիւն ունի հարկ եղած բանակցութիւնները կատարելու Ս. Պատրիարք Հօր հետ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

— Նրէկ (չորեքշաբթի) կէս օրէ վերջը Բերայի անգլիական մատուռին մէջ կատարուեցաւ Արկայլի եպիսկոպոսին ընդունելութիւնը։ Անգլ. մատուռին երէցը յատկապէս խնդրած էր ուսուցիչ Մինասէի. Ծալեանէն որ ներկայ գտնուի այս ընդունելութեան։ Նրէցը ծանօթացուց անգլիագէտ Հայ ուսուցիչը Արկայլի եպիսկոպոսին։

— Ստացանք NOTICE BIOGRAPHIQUE sur le Dr. Cervicen effendi որչէրը, որ Կայս. բժշկական ժողովին մէջ խօսուած ճառ մըն է Տոք. Թորգոմեանի կողմէ, որ արդէն գրած է Տոք. Սէրվիչէնի ընդարձակ կենսագրական մասնաւոր գրքի մը մէջ։ Այս ճառին մէջ աչքի վարնող կէտը սա է որ յարգելի ասքթորը պարծանքով կը շնորհէ հանգուցեալ բժիշկին օգտակար դերը, զոր խաղացած է ոչ միայն երկրին այլեւ իր հասարակութեանը մէջ, թէ՛ առողջապահական, թէ՛ մարդասիրական տեսակէտով։

— Նրէրասարք Հայ Գրաբէր մը հիւանդ. — Խորին ցաւով կը լսենք որ միշտնը (Գալուստ Տ. Սկրաշեան, սարկաւադ յիշմիածին) անցուտալի կերպով ծանր հիւանդ է։ Նրիտատարդ գրագէտին անունը յիշուած է մեր այսօրուան Բանասիրական մէջ։

— «Մասիս» մէջ շրջաբերէ վերածնունդ. —

Փետր. 2-ին սկսեալ՝ Մասիսը սկսաւ հրա-
տարակուլի մեծ գիրքով. գրինք 20 փա-
րա : Մեծցած Մասիսի նոր խմբագրու-
թիւնը կը կազմեն Տիկ. Տօնէլեան, Գր.
Զօհրապ, Հրանտ Ասատուր : Բէ-բաշի
խմբագրութիւնը իր ջերմ համակրու-
թիւնը կը յայտնէ Մասիսի «նոր խմբա-
գրութեան» և կը մաղթէ որ անվճատ
յարատեւեն իրենց գեղեցիկ ու գաղա-
փարային առարկէզին մէջ :

— Բէ-բաշի 385 թիւին մէջ (նա-
խորդուրբաթ) խմբագրութեան ուղղում
էր հետեւեալ հեռագիրը : — Տ. Վարդան
Վ. (առաջնորդական փոխնորդ Մշոյ) պան-
դուխոսներէն որո՞ւմ կ'առնու փալիսաճիւի իւր
: Աս Բացարդ-Բէ-բաշի պանդուխտ-
աբար Բանալիքէն : Գրառութեան : Բէ-բաշի
իր կողմէ հեռապատկերով աւելցուցած
էր թէ «այս հեռագրէն մեծ բան մը չի-
մացանք, կը սպասենք մանրամասնու-
թեան» : Իսկ Բէ-բաշի իր կողմէ կ'աւել-
ցնէ թէ այդ հեռագիրը վարկենական
բարկութեան մը և թեթեւութեան մը
արդիւնք է : Տ. Վարդան Վ. Յակոբեան,
Մշոյ առաջնորդական մեծ վիճակին փոխ-
առաջնորդութիւնը կը վարէ խղճի մտքով
և իր կարողութիւնը բնաւ չի խնայեր իր
թեմին ազգ. գործերուն համար : Եւ ե-
թէ առաջնորդարանի ժողովները սրտանց
օգնէին անոր, անշուշտ աւելի արդիւ-
նաւոր պիտի ըլլար իր աշխատութիւնը :
Ասկէ զատ Տ. Վարդան Հ. Սուրբ կը
վայելէ Մշոյ օրինաւոր առաջնորդին (որ
բացակայ է) վստահութիւնը ինչպէս և
ժողովրդի մեծ մասին : Նա միշտ գիւղե-
րը կ'այցելէ, վանքերը կը պտտի, իր վի-
ճակին գործերուն ու խնդիրներուն կը
հասնի, որքան կրնայ եկեղեցական մը՝
որ մինակ է շատ ընդարձակ թեմի մը
համար : Թող Վարդան Վ. Յակոբեան լուռ
ու մունջ շարունակէ իր օգտակար աշ-
խատութիւնը իր թեմին համար, հո-
վուէ իր ժողովուրդը պարտաճանաչ ե-
կեղեցականի մը պէս և մենք միշտ պի-
տի գնահատենք իր անձնութիւնը, առանց
վարկեան մը կարեւորութիւն տա-
լու ասոր անոր գրախօսութեան :

Զուլայի դասը է- Ֆրանսա. — Զուլայի դա-
սը կը շարունակուի Բարիզի եղեւնադատ
ատենանին առջեւ : Կառավարութիւնը ա-
մէն ճնշում կը բանեցնէ թէ դատարանին
թէ կանչուած վիաներուն վրայ, դատը
սահմանափակելու և խնդիրը խեղդելու
համար : Հանր. ընդհ. դատախազը խըն-
դիր ներկայացուց դատարանին բաւորովին
անսպասելի ձեւի մը տակ : Այսինքն դա-
տարանը պիտի գրաւի միմիայն Զուլայի
ըրած վարահաճութեան խնդրով : Ինչ-
դեռ բուն խնդիրը Տրէյֆիւսի անմեղու-
թիւնը կամ յանցարարութիւնն է : Պա-
տերազմական նախարարն ալ իր կողմէ
հրամայած էր որ վկայութեան կանչուած
սպաները չերթան. սակայն ժողովրդի
ընտանի դասին մէջ այս որոշումը սաս-
տիկ դժգոհութիւն և զայրոյթ առաջ բե-
րաւ : Ասոր համար պատերազմական նա-
խարարութիւնը փոխեց իր առաջին որո-
շումը, թոյլ տուաւ որ սպաները վկայու-
թեան երթան. բայց մասնաւոր հրահանգ-
ներով խստիւ պատուիրեց անոնց որ Տը-
րէյֆիւսի խնդրին վրայ պատասխան մը
չտան, այլ միայն ու միայն Զուլայի վա-
տահաճութեան դատին վերաբերեալ
հարցումներուն պատասխանեն : Ասկէ
զատ կառավարութիւնը անուղղակի մի-
ջոցներով ազդեցութիւն կը բանեցնէ
կարգ մը քաղաքացի անհատներու և մա-
նաւանդ կարգ մը կիներու վրայ, որ դա-
տին իրր վկայ նշանակուած են Զուլայի
կողմէ . . . Terreur! Եւրոպական այն թեր-
թերը որ ոչ մէկ կուսակցութեան կը
պատկանին և որոնց նշանաբանն է Բար-
աշիւ-Բէ-բաշ, սատակ կը պարսուեն Ֆրան-
սական հանրապետական կառավարու-
թեան այս բռնապետական ընթացքը որ
Պուրպուրներու և Նարոյէոններու ժամա-
նակները կը յիշեցնէ : Իսկ բոլոր գիտուն-
ներն ու բրոֆէսէորները խնդակցութիւն
կը յայտնեն Զուլայի և կը քաջալերեն ի-
մաստաւէր-վիպասանը, որ արհամարհե-
լով ամէն ընկերային նախապաշարած՝
արդարութեան արոյցեան կը կանգնի :
Տակաւին դատին ելքը և դէպքերը պի-
տի արդարացնեն Զուլան և անոր պէս

խորհող Ֆրանսացիները: Կառավարութիւնը մութի մէջ կուգէ փափաղ ամենուն ականջին թէ «Հայրենիքի գերագոյն շահերը պաշտպանելու համար, հարկ է որ Տրէյֆլիւններ, նոյն իսկ Զոլաներ զոհ երթան...»: Եկու աես որ հռոմէական հայրենասիրութեան այս երկաթէ տրամաբանութիւնը, հիմա շատ զօրաւոր չէ հանրապետական Ֆրանսայի մէջ:

— Թագուհին գահաճառը. — Անգլիոյ Թագուհին կարգաց իր սովորական գահաճառը, որ երբէք նորութիւն մը չի պարունակեր այս անգամ: Հնգկատանի վրայ խոր լուծիւն! Զինաստանի համար կ'ըսէ թէ մեր շահերը պաշտպանելու ենք, հետեւաբար նաւատորմին ուժը, որ անբաւական է, պէտք է աւելցնել: Գահաճառը կը վերջանայ ըսելով թէ փառք Աստուծոյ, մենք բոլոր պետութեանց հետ բարեկամ ենք և առ այժմ անոնց հետ մաքրելու հաշիւ մը չունինք:

— Յունաստանի փոխառութիւնը. — Պատերազմական տուգանքը հատուցանելու համար Յունաստանի փոխառութիւնը ամրագեցաւ: Անգլիա, Ֆրանսա և Ռուսիա իմացուցին Բ. Դրան՝ թէ իրենք երաշխաւորած են յունական փոխառութիւնը:

— Մակեդոնիոյ շփոթութիւնները. — Մակեդոնիոյ հերքէ Տէյն Թէլէլաֆէ շայն լուրերը, որոնցմով անգլիական թերթը կը ջանայ հաստատել թէ Մակեդոնիոյ մէջ բազմաթիւ չփոթութիւններ կը պատահին:

— Պ. Կլաւստրոնի առողջական վիճակը գոհացուցիչ է Գանի մէջ:

— Զինք գահաճառներու մէջ. — Այս տարուան ձիւնը արտաքոյ կարգի է: Ակնէն մեզի կ'իմացնեն թէ երկու մէդրէն աւելի ձիւն եկած է. այնպէս որ երեք շաբաթ մարդ չէ կրցած տունէն շուկայ իջնել: Պօլուէն (Գաթամունի) կ'իմացնեն թէ լեռներու վրայ $2\frac{1}{2}$, դաշտին մէջ $1\frac{1}{2}$ մէդր ձիւն եկած է. ճամբաներ գոցուած, բոսթի երթ եւեկը դադարած է: Տեղական կառավարութիւնը 150 ի չափ բանւոր հանած է ճամբաները բանալու համար:

— Գերման թերթերու խօսքին նայե-

լով Ռուսիոյ նոր դեսպան Պ. Զինապիւն պիտի կանչուի Բեդրպուրի և տեղը որիւ մը պիտի յաջորդէ:

— Յաւել Լաբը. — Վանայ ծովին մէջ փաթորիլի բռնուելով տեղական նաւ մը ընկղմած և ինը հոգի խեղդուած են, վեցը հայ:

— Պուլկարի մահալը. — Պուլկարի, Մակեդոնիսկի Կլաց, Եունաք, Նարոտնի Բըրավա եւ այլք կը շարունակեն աննպաստ հրատարակութիւններ Օսմ. կառավարութեան, զինուորաց եւ Օսմ. պաշտօնէից դէմ. կ'ըսեն թէ Բումէլի Գոսովա, Մանասըր եւ Սելանիկ նահանգաց մէջ իբրեւ թէ Պուլկարը կը հարստահարուին, տմանք յանիրաւի բանտարկուելով իրենց յանցանքը խոստովանելու համար Հաւատաքնութեան տանջանաց կ'ենթարկուին, օրինակի համար կրակի պէս կարմրցած երկաթով մարմիննին կ'այրեն, կոյսերու պատիւը կը բռնաբարեն եւայլն: Մակեդոնիոյ որ քանիցս հերքած էր այս հրատարակութիւնները, իր Ծր. օրուան թուոյն մէջ մասնաւոր յօդուածի մէջ կը խօսի այս հրատարակութեանց վրայ զորս իբրեւ խեղքի դէմ ստոթիւններ ու զրպարտութիւններ նկատելով ժամանակն եկած կը համարի «սոսկալի ապտակ մը իջեցնել այս երես առած անկիրթներու անամօթ երեսին»: Մակեդոնիոյ կը թուէ պուլկար աւաղակաց զանազան խփոթական արարքները, կը յիշէ վերջերս ձեռք անցուած խումպարաններն ու զէնքերը, եւ կը յարէ թէ պուլկար աւաղակաց պետերը կը գտնուին ի Սօֆիա ուր հարիւրաւոր ֆրամստթոշակ կ'առնեն: Տէրութիւն իրաւունք չունի՞ կ'ըսէ, պատժել այն չարագործները որք իր երկրաց խաղաղութեան կ'սպառնան ու իր միւս հպատակաց անգործութիւնը կը վրդովեն: Մակեդոնիոյ կ'աւարտէ իր յօդուածն ըսելով, «քաղաքակիրթ աշխարհին ականջները խուլ ու աչքերը կոյր, չեն որ չորս հատ աղտոտ անբարոյական ստորին, տխմար, անամօթ, մատնիչ, ցած, վատ եւ մարդասպանութեան կուսակից քուրջի կտոր ծախողներու բանդագուշանքին հաւատք ընծայէ»:

— Զի՛ զհայ մարդ կը կապեն. — Հաստատուելիք վարժապետանոցին — որ Կեդր. վարժարանին պիտի յաջորդէ — ապագայ ուսուցիչները հիմակուքնէ՝ կ'որոշուին, ինչպէս գրուած է Մաշիսի մէջ, ու բացուելիք վարժապետանոցին մէջ պիտի ընդունուին տարր. նախակրթարանը աւարտողները։ Արեւմտեան աշխարհի վարժապետանոցը ի՞նչ տարբերութիւն կ'ունենայ նախկին կեդրոնականէն։ Աւագ դպրութեան ուրիշ կէտ մըն ալ, այդ ծրարագրին մէջ, Հինգիւստէնի Կ. ին ուսանձնած դասերն են — Ֆրանսերէն, Բնական և Ֆիզիքական գիտութիւնք, Կառավարչական, Կրօնական և Գործնական երաժշտութեան ճիւղեր !!! — Ս'եր կարծիքով դեռ քիչ են ասոնք։ Վարժապետանոցի մը մէջ, ուր մասնագէտներ պիտի ըլլան դասախօսները, այսքան դաստիարակութեան ձևերը մէկ մարդու չափով բեռցընել, իրաւ, հսկայ մտածութեան մը արդիւնք է։

Աւսումն. Խորհրդի մէջ գիտուն անդամ մը գտնէ՝ չի պակսիր. արդեօք նա կը հաւատայ թէ մարդ մը, միակ մարդ մը, ինչ ալ լինի իր մօքի կարողութիւնը, կրնայ նիւթապէս այսքան բեռ ըստանձնել։ Արեւի թէ համայնագիտութեան հին բարի ժամանակները վերագտնալու վրայ են։

— Սառա Պեռնար հիւանդ. — Մեծ դերասանուհին հիւանդ է։ Բժիշկները խորհուրդ տուած են հարաւային Ֆրանսա երթալ։

— Խառն ժողովը վերջնապէս որոշած է Կեսարիոյ Առաջ. Տ. Տրդատ Ծ. Վ. Պալեանի եւ Իզմիրի Առաջ. Տ. Ն. Ծ. Վ. Ասլանեանի եպիսկոպոսութեան վկայագիր տալ, առաջինին համար Երուսաղէմի Ս. պատրիարքին եւ երկրորդին համար Իզմիրի Գաւառական ժողովին պաշտօնական հաւանութիւնը ձեռք բերելէ յետոյ։ Տրդատ Վ. Պալեանը Երուսաղէմի միաբան է։

— Նշանաւոր գիտնական Ալեքսանդր Բաումգարտներ մօտերս երկրորդ անգամ հրատարակած է իր «Համաշխարհային

գրականութեան պատմութիւն»-ը Գերմաներէն լեզուով։ Այս առաջին հատորը կը սկսուի Նիւթապէսի Արեւմտեան Ասիոյ և Նիւթապէսի գրականութիւնները։ Այս հատորին մէջ ամբողջ գլուխ մը նուիրուած է «Հայոց գրականութեան»-ը, զոր հեղինակը խորհմտօրէն ուսումնասիրած է, մասնաւորապէս օգտուելով Ս. Յովհաննէսեանի Լայպցիկի մէջ հրատարակած գերմաներէն «Հայ մատենագրութեան» էն։ Գիտնականի այս յօդուածը ամբողջապէս հայերէնի պիտի թարգմանուի։

— Խալիլոյ մէջ մեծ անկարգութիւններ կ'ըլլան։ Աղքատ ժողովուրդը կառավարութեան դէմ դժգոհութեան ցոյցեր կ'ընէ։

— Ն. Օծուլիւն Ս. Հայրապետէն երած Ամանալուծման հրահանգէրը կրօն. ժողովի առաջիկայ նիստի օրակարգին թողուած է։

— Բիւրակնի առաջիկայ թիւը պիտի պարունակէ Էմիլ Զոլայի մէկ նշանաւոր յօդուածը, ԴՈՂՈՇ. որուն մէջ հանձարեղ վիպասանը կորովի ու գիտական մեթոտով երեւան կը հանէ գրական նախանձոտ քննադատութեան տգեղ, յիմար, զգուշի կողմերը և կը ցուցնէ թէ՛ տաղանդաւոր մատենագիր մը ինչպէ՛ս արհամարհելու, նոյն իսկ օգտուելու է այդ գժուծ յարձակումներէն, թէ՛ ի՞նչպէս անոնք պիտք է ըլլան իր ընդածին տաղանդը — եթէ ունի — դուրս հանելու ամենէն զօրաւոր ազդակները։

«ԲԻԻՐԱԿՆ»Ի ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՍԱՄՍՈՆ. — Հ. Բ. Վրդալ. (առաջնորդական տեղապահ). — Զեր գեղեցիկ նամակին համար մեր շնորհակալութիւնը։ Պիտի ջանանք արտայայտուած փափաքները գոհացնել. մեր ձեռք առած միջոցները Բիւրակնը կը դնեն ապահովապէս այդ փափաքուած ճամբուն մէջ։

ԲԱՂԵՇ. — Մ. Գարբիէլեան. — Զեր նամակին համար շնորհակալ եմք։ Յօդուածը չի հրատարակուիր. այդքան գովեստ մենք մեզի համար չենք կրնար հիւրընկալել մեր թերթին մէջ։ Պարտականութեան դադարիսն է որ զմեզ կը մղէ այդքան աշխատելու։ Զեր արտայայտած բարեկամութիւնը թանկագին է մեզի համար։

ԲԻԻՐԱԿՆ

«Ամուսնալուծման հարց» ին վրայ մեր գրած երկրորդ յօդուածը պիտի տանք 10րդ թիւով. իսկ «Մշեցի կիւնը» ուսումնասիրութեան վերջին մասը — որ նիւթերու առատութեան պատճառաւ ուշացաւ — 9րդ թիւին մէջ պիտի հրատարակուի:

ԾԱՆՕԹ ՄՐՅՈՒՄԸ

Մանկապարտէզներու կազմակերպութեան համար, ինչպէս յայտնի է, ասկէ առաջ յայտարարեցինք որ ճանաչողական յեռնարի հը պատրաստուի: Այն օրէն ի վեր ստացած ենք երկու ձեռնարկ, պատրաստուած ծանօթ վարժուհիներու կողմէ. սակայն վերջերս ոչ միայն Պոլսոյ և մօտակայ մէկ երկու գաւառներէն, այլ նոյն իսկ Վիւրթէմպերկէն (Գերմանիա) ստացանք մասնաւոր նամակներ, որոնց մէջ կը յայտնեն թէ այդ նիւթը շատ խնամքով պատրաստուելու համար, պէտք է իրենց յաջող տրուի: Մանաւանդ Գերմանիայէն եկած գրութիւնը կը յայտարարէ որ ամենէն զարգացած և մեթոտաւոր մանկապարտէզները Բեռլինէն հայրենիքին մէջ կը գտնուին, թէ ինքը միջոցներ ունի զանոնք շատ մօտէն ուսումնասիրելու և անոր համեմատ յեռնարի պատրաստելու, ուստի ժամանակ տրուելու է իրեն: Այս բազմաթիւ և իրաւացի դիմումները նկատի առնելով, մենք խնդրուած ժամանակը, քանի մը ամսոյ համար եւս կու տանք, խոստանալով որ եթէ ներկայացուած ձեռնարկներուն մէջ գտնէ երկու հատը խիստ աջող ելլեն, երկուքն ալ պիտի վարձատրուին և հրատարակուին:

Լ. յ. ԳԵՂԱՄԻԱՆ

ԱՂԶԻՆՆԵՐՈՒ ԳԱՍՏԻԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՏԵ ԼԱՍՊԵՐ ՄԱՐԲԱՅՈՒՂԻՒՆ ԽՐԱՏՆԵՐԸ ԻՐ ԱՂԶԱՆ

Թարգմ. ՅՈՒՍԻԿ Ծ. Վ. ԷՍՏԵՐԵԱՆ

ԴԻՆ 3 դաս.

Դիմել Բէրլինի Տնօրէնութեան

ՅԱԿՈԲ ԷՖ. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ սկսած է իր հերկնօրեայ աւելորակ լարժարանին ԵՕԹՆԵՐՈՐԿ տարեշրջանը, Բերա Էսահան վարժարանին մէջ: Բոլոր այն երիտասարդները որ կ'ուզեն լաւ տնտեսականութիւն և առեւտրական թղթակցութիւն սովորիլ Եօն ասիէն և ամիսը 20 դրշ. վճարելով, թող փութան գեղեցիկ առիթէն օգտուիլ,

«ԲԻԻՐԱԿՆ»Ի ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐԸ

ԳԱՀԻՐԷ. Սեդրաք էֆ. Դաւթեան

ԳՕՆԻԱ. Ալիքսան » »

ԹՈՒԼԶԱ. Նշան » »

ՍԱՄՍՈՆ. Միհրան » »

ՍԵՎԱԶ. Սաեփան » »

ՔԵՕԹԵՀԵԱ. Գերորէ » »

ԱՅԻՕՆ-ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ. Հ. և Ն. Աւագեան

ԹՕԳԱԹ. Արշաւիր էֆ. Կամարական

ՅԻԼԻՊԷ. Դարեգին էֆ. Շիմանեան

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Յակոբոս էֆ. Յովակիմեան

ՌՈՏՈՍԹՕ. Ս. Սրենց էֆ.

ԿԻՐԱՍՈՆ. Զարմայր էֆ. Ճերմակեան

ՏՐԱՊԵՋՈՆ. Սկրտիչ էֆ. Ռաֆայէլեան

ԷՆԿԻԻԻԻ. Սենեքերիմ էֆ. Գէորգեան

ՊՐՈՒՍԱ. Կարապետ էֆ. Զօրպաճեան

ԷՏԻՐԷ. Մազսուտ էֆ. Գ. Ա. Ետղուպեան

ԱՏԱՆԱ. Միսաք էֆ. Գաղազեան

ՊԱՂՏԱՏ. Յակոբ էֆ. Դալուստեան

ՄԵՐՍԻՆ. Աւետիս էֆ. Տէր-Աւետիսեան

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ. Մանուկ էֆ. Դանիէլեան

ԽԱՐԲԵՐԿ. Ռ. էֆ. Զարգարեան

ԿԵՄԼԷՅԻԿԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ.

Տիգրան էֆ. Տէր-Զաքարեան և Կարապետ էֆ. Պատմաճեան

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Հ. Ս. Խ ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

اختر مطبعه ی — ابوالسعود جاده سنده نومرو ٥٤